

PATAKLIŲ IR
PRIEŽODŽIŲ
KALENDORIUS

Patarlės ir priežodžiai – lietuvių tautos išminties lobynas. Jos gyvuoja tūkstantmečius, perduodamos žmogaus žmogui. Nors tai ir trumpučiai kūrinėliai, bet juose daug išminties, jūmoro, pamokymų. Kartais viena patarlė ar priežodžiu galima daug ir taikliai pasakyti.

Patarių ir priežodžių gyvoje kalboje vartojama vis mažiau. Iš gyvosios vartosenos juos išstumia šio laikmečio naujovės, tokios kaip elektroninė kalba, tarptautinių žodžių gausa. Nevaizdingi raiškos būdai, stiliai, girdimi per radiją, televiziją, laikraščius, socialinius tinklus, daro neigiamą įtaką kalbinei raiškai. Žinoma, negalime atvesti naujovių ir nepriimti pokyčių, tačiau tai, ką mums išsaugojo protėviai, verta prikelti naujam gyvenimui, siekiant išlaikyti lietuvių kalbos savitumą bei išskirtinumą. Šios kartos vaikai dažnai nesupranta, ką norima pasakyti patarlė, ką ji reiškia.

Patarlė – tai trumpas vaizdingas posakis, kuriuo ko nors pamokoma, patariama, kaip elgtis. Dažnai patarlė telpa viename sakinyje (pvz.: „Kaip pasiklosi, taip išmiegosi“, „Obuolys nuo obels netoli nurieda, o jei nuo kalniuko ir pasirita, tai nors uodegėlė atsuka“).

Priežodis – tai frazė, kuri nusako konkrečių asmenų, daiktų, situacijų tipiskus požymius. Priežodis nei pamoko, nei pataria. Priežodis dažniausiai sudaro tik sakinio dalį (pvz.: laksto kaip aitvaras.). Priežodžiais būna palyginimai (pvz.: „Ilga kaip smilga“, „Sutaria kaip šuo su kate“).

Patarių ir priežodžių temos yra įvairios: žmogus, šeima, darbas, visuomenė, gamtos reiškiniai, žmonių santykiai. Daug patarių yra sukurti apie individualias žmogaus savybes – plepumą, linksmumą, liūdnumą, piktumą, priekabumą, šiarštumą, stiprumą, drąsumą, bailumą ir t.t.

Patarlės ir priežodžiai nėra sakomos specialiai žmonėms pasiklausyti, pasigrožėti kaip dainos ar pasakos. Jas žmogus laiko savo atmintyje ir natūraliai įterpia į pokalbius, pasakojimus, kai paliečiama atitinkama tema.

Patarių ir priežodžių kalendorius skirtas pradinųjų klasių mokiniams. Šios mokyimo priemonės tikslas – pažinti ši tautosakos žanra, tautos kūrybą ir skatinti mokinius etnokultūrinės žinias taikyti kasdieniame gyvenime ir kūrybiniuose projektuose. Kalendorius sudarytas 35 savaitėms. Savaitės pradžioje atverčiamas naujas lapas su vis kita patarle (priežodžiu). Kiekviena patarlė (priežodis) turi paaiškinimą. Savaitės patarlė (priežodis) yra aptariama, išsiaiškinama jos reikšmė. Savaitės bėgyje nuolat grįžtama prie patarlės. Skaitant tekstus, nagrinėjant temas ar esant natūraliai susiklosčiusioms situacijoms klasėje, siūloma prisiminti ir pritaikyti jau aptartas patarles ar priežodžius. Priemonėje atrinktos patarlės, priežodžiai šio amžiaus vaikams aktualiomis temomis – mokslas, darbas, pagarba tėvams, gerumas.

Puoselėkime ir turfinkime savo kalbą!

Sudarytoja Deimantė Navakienė

KĄ IŠMOKSI ANTIPEČIŲ NENEŠIOSI.

SUPRAK: KĄ IŠMOKSI, ATEITYJE PRAVERS.

ISAVAITĖ

NEKASK DUOBĖS KITAM, NES PAIS ĮKRISI.

SUPRAK: KITAM BLOGA DARYDAMAS,
TIK SAU PASIDARYSI.

2 SAVAITĖ

JUOKIASI PUODAS, KAD KATILAS JUODAS.

Š
A
S
P
R
A
S
K
:
P
R
I
E
Ž
O
D
I
S
S
K
I
R
I
A
S
T
I
E
M
S
K
U
R
I
E
S
M
E
R
K
I
A
S
V
E
T
I
M
A
S
Y
D
A
S
(T
R
Ū
K
U
M
U
S), N
E
P
A
S
T
E
B
Ė
D
A
M
I,
K
A
D
P
A
T
Y
S
J
Ū
T
U
R
I.

3 SAVAITĖ

NEPERŠOKĖS GRIOVIO, NESAKYK „OP“.

SUPRASK: NEDARYK GREITŲ IŠVADŲ.
KOL DARBO NEPADAREI, NESIGIRK.

4 SAVAITĖ

NE IAKOJA IŠLOVOS IŠLIPD.

SUPRASK: IAIIP SAKOMŲA
BLOGAI NUSITFIKUSIAM ZMOGUT.

Š SAVAITĖ

LAŠAS PO LAŠŲ IR AKMENIŲ PRAIŠO.

SUPRAK: AIKAKLIAI DIRBANTI,
VISKAS PADAROMA.

6 SAVAITĖ

DAUG RANKŲ DIDŽIA^V NAŠTIA^V PAKELIA.

SUPRAŠK: BENDRAI DIRBdami,
ZMONĖS DAUG PADARO.

7 SAVAITĖ

NE MANO KIAULIŠ, NE MANO PUPOS.

SUPRASK: TAI MANĖS NELIEČIA,
TAI VISIŠKAI NE MANO REIŲALAS.
TAIP SAKOMA APIE ABETJINGĄ ŽMOGŲ.

8 SAVAITĖ

NUMYNE ŽVIRBLIS PELEDAI KOJĄ.

SUPRASK: SAKOMA JUOKAIS, KAI DAUG DIDESNIS ŽMOGŪS PASISKUNDZIA, KAD JI NETYČIA UZGAVO KAS NORŠ MAZAS AR SILPNAS. PRIEZODIS KIĖS IS LIETŪVIŲ LIAUDIEŠ DAINOS APIE PAUKSCIŲ VESTUVES. ŽVIRBLIS ISVEDĖ PELEDĄ ŠOKTI IR NUMYNE JAI KOJĄ. DEL TO IR KILO NEMAZAI TRIUKSMO.

9 SAVAITĖ

NE VISKAS AUKSAS, KAS AUKSU ŽIBA.

SUPRASK: TAS, KAS ATRODO GERAS,
NEBŪTINAI TOKS YRA IS TIKRŪJŲ.

10 SAVAITĖ

SAUKSIAS DEGUTO,
MEDAUS STATINĖ PAGADINA.

SUPRASK: IR MAŽI DALYKAI GALI
PRIDARYTI DAUG ŽALOS.

II SAVAITĖ

NEGIRK DIENOS BE VAKARO.

SŪPRASK: NEGIRK PRADŽIOS, GIRK PABAIGĄ.
DZIAUKIS PABAIGĖS DARBĄ, O NE PRADEJĖS.

12 SAVAITĖ

PESASI KAIIP ŠUNNYS DEL KAULO.

SUPRASK: NESUTARIA, PYKSTASI.

13 SAVAITĖ

RADO KAIP AKLA VIŠTA GRŪDĄ.

SUPRASK: LABAI PASISEKĖ.

14 SAVAITĖ

AKYSE ŠILKAS, UŽ AKIŲ VILKAS.

SUPRASK: VEIDMAINIŲS, KURIS AKYSE
PATAIKAUJA, O UZ AKIŲ STENGIASI
PAKENKTI.

15 SAVAITĖ

PRO VIENĀ AUSĪ ĪĒJO, O PRO KITA ĪĒJO.

SUPRASK: TAĪP SAKOMA APĪE
ĪSSIBLASKĪUSĪ ZMOĢŪ. ĶIA PASAKEĪ,
ĶIA VĒL PAMĪRSO.

16 SAVAITĪĒ

AKYS BAIŠININKĖS, RANKOS DARBININKĖS.

**SUPRASK: KARTAIS PASIZŪRĖJUS DARBAS
ATRODO DIDELIS IR SUNKIAI ĮVEIKIAMAS,
BET KAI DIRBI, TAI IR PADARAI.**

17 SAVAITĖ

AKYS PAMATYS, RANKOS PADARYS.

SUPRASK: TAIP SĄKOMA APIE
DARBSTŲ ŽMOGŲ.

18 SAVAITĖ

NEAITIDĒK RYIDĪJĒNAI,
KĀ GALI PADARYTI SIANDIEN.

SUPRASK: KĀ GALI AILIKITI TUOJ,
NIEKAD NESAKYK RYIOJ.
DARYK DABAR, NEAITIDĒLIK.

19 SAVAITĒ

KAIP ŠUO ANTIŠIENO:
NEI PAISĖDA, NEI KIAM DUODA.

SUPRASK: TAI SAKOMA APĖ ŠYKŠTŲ ŽMOGŲ.
PATS NESINAUDOJA, BET KIAM NEDUODA.

20 SAVAITĖ

KAIP PASIKLOSI, TAIP IŠMIEGOSI.

SUPRAŠK: KIEK PASTANGŲ ĮDESI ATLIKDAMAS
DARBĄ, TOKS BUS IR REZULTATAS.

21 SAVAITĖ

NEKIŠKŲ NOSIES, KUR NEREIKIA.

SUPRASK: SAKOMA, KAI ŽMOGUS PERDEITAI
SMALSUS. PER DAUG NESIRŪPINK DEL TO,
KAS TAVĖS NELIECIA.

22 SAVAITĖ

MOKSLO ŠAKNYS KARČIOS,
BET VAISIŠIAI SALDŪS.

SUPRAŠK: MOKYTTIS NĖRA LENĖVA,
BET ZININIOS SVARBIOS ATEICIAI.

23 SAVAITĖ

ŽODŽIU – ĄŽUOLUS VARTO,
DARBU – IR SKIEDROS NEPAKELIA.

SUPRASK: DAUG KALBA, BET NIEKO NEDARO.

24 SAVAITĖ

ATRADĖS SIŪLĄ, RASI IR KAMUOLĮ.

SUPRAŠK: KĄ NORŠ AĪŠKINANTIS, SVARBU
RASTI NORŠ MAŽĄ, BET TIKRĄ ŽENKLĄ.
JŲ PANAUDODAMAS IR NUOSEKLIATAI
GILINDAMASIS ATRASI DALYKO ESME.

25 SAVAITĖ

DEVYNIŠKARTUS AIMA TUOK,
DEŠIMTĄ PJAUK.

SUPRASK: PIRMA GERAI PATIKRINK,
PO TO DARŲK.

26 SAVAITĖ

GERIAU ŽVIRBLIS RANKOJE NEGU BRIEDIS GIRIOJE.

SUPRASK: GERIAU TENKINTIS NEDIDELIU,
BET TIKRU LAIMIKIU, NEGU SIEKTI DIDELIO,
BET NEPASIEKIAMO DALYKO.

27 SAVAITĖ

SVIESTU KOŠĖS NEPAGADINSTI.

SUPRAŠK: GERŲ DALYKŲ PER DAUG NEBŪNA.

28 SAVAITĖ

NELAIMĖJE DRAUGĄ PAŽINSI.

SUPRAŠK: ATSTITIKŪS NELAIMEI,
TIKRAS DRAUGAS PASIŪLYS PAGALBĄ, PADĖS.

29 SAVAITĖ

KAS PYKS, TAM UODEGA DYGS.

SUPRASK: SAKOMA VAIKŪI,
KURIS „OZIUOJASI“,
YRA KAPRIZINGAS IR PIKTAS.

30 SAVAITĖ

NEMESK KELIO DEL TAKELIO.

SUPRAK: ŽIŪRĖK SVARBESNIŲ DALYKŲ,
NE SMULKMENŲ.

31 SAVAITĖ

AUKSAS IR PELENUOSE ŽIBA.

SUPRASK: GERUS DALYKUS NESUNKU PAŽINTI.

32 SAVAITĖ

PROTIAS RANKAS IR KOJAS VADUOJA.

SUPRASK: JEI GERAI APGALVOJĖS DIRBSI,
LENGVIAU IR GREICIAU PADARYSI.

NEIK SU VELNIU OBVOLIAUTI, -
PALIKSI BE OBVOLIUŲ IR BE MAISELIO.

SUPRASK: NESUSIDĖK SU NEDORU ŽMOGUM,
NES NUKENTĖSI.

VILKŲ MINIM, VILKAS - ČIA.

SUPRASK: APIE TAVE KALBĖJOM,
O STAI IR TU PAIS.

35 SAVAITĖ

IDĖJOS VEIKLOMS:

Patarlė ar priežodis gali būti klasės valandėlės tema.

Surenkite patarlių ir priežodžių viktorinę.

Kūrybiškai užrašykite pasirinktą patarlę ar priežodį, nupieškite iliustraciją.

Sukurkite ir suvaidinkite situacijos, kurioms tikty pasirinkta patarlė ar priežodis.

Naudota literatūra:

- 1. Čir vir vir pavasaris. smulkioji lietuvių tautosaka. Vilnius: Vyturys, 1997.**
- 2. Leonardas Sauka. Lietuvių tautosaka. Kaunas, 1999.**
- 3. Simonas Daukantas. Anksti rytą kėliau. Vilnius: Vyturys, 1993.**